

Секція Право	
УДК 342.9(477)(091):351.746.1:343.352	
Дата першого надходження статті до видання	2026-02-15
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-02-15
Дата публікації/оприлюднення	2026-04-30

Історико-правовий розвиток антикорупційної політики в органах митної служби України

Мацелик Тетяна Олександрівна

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри фінансового та податкового права, Державний податковий університет
<https://orcid.org/0000-0003-0354-4663>

Глух Марина Василівна

Кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри фінансового та податкового права Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
<https://orcid.org/0000-0002-6107-5415>

Анотація. У статті здійснено комплексний історико-правовий аналіз становлення й розвитку антикорупційної політики в органах митної служби України. Досліджено генезу нормативно-правового забезпечення антикорупційної діяльності у митній сфері крізь призму трансформації системи публічного адміністрування, розвитку національного антикорупційного законодавства та імплементації міжнародних стандартів доброчесності.

Визначено основні етапи формування антикорупційної політики у діяльності митних органів України. Обґрунтовано, що початковий етап (1991–2010 рр.) характеризувався формуванням правових засад функціонування митної служби незалежної України, запровадженням первинних антикорупційних обмежень для державних службовців, фрагментарністю антикорупційних механізмів, високим рівнем дискреційних повноважень посадових осіб митних органів.

З'ясовано, що інституційно-функціональний етап розвитку антикорупційної політики (2010–2019 рр.) супроводжувався переходом до системної державної антикорупційної політики, формуванням спеціалізованих антикорупційних інституцій, нормативним закріпленням стратегічних засад запобігання корупції та адаптацією національного законодавства до міжнародних стандартів. Особливу увагу приділено аналізу нормативного закріплення поняття «антикорупційна політика», розвитку ризик-орієнтованого підходу, цифровізації митних процедур та впровадженню механізмів електронного декларування.

Проаналізовано вплив зарубіжного досвіду на формування сучасної антикорупційної політики у митній сфері щодо системного характеру корупції у митних органах і необхідності комплексних структурних реформ.

Встановлено, що сучасний етап розвитку антикорупційної політики у діяльності митних органів України характеризується переорієнтацією на забезпечення процедурної прозорості, автоматизацію митного адміністрування, мінімізацію дискреційних повноважень, ризик-орієнтоване управління та підвищення інституційної спроможності Державної митної служби України. Водночас констатовано збереження системних проблем, пов'язаних із високим рівнем дискреції, недостатньою автоматизацією процедур, кадровою нестабільністю та значним рівнем корупційних ризиків у митній сфері.

Зроблено висновок, що ефективність сучасної антикорупційної політики у діяльності митних органів безпосередньо залежить від комплексності інституційних

реформ, рівня цифровізації митних процедур, забезпечення кадрової доброчесності та впровадження механізмів належного врядування відповідно до міжнародних стандартів.

Ключові слова: генеза, антикорупційна політика, митні органи, митна служба, публічне адміністрування, дискреційні повноваження, цифровізація, доброчесність, антикорупційні інституції, етапи історико-правового розвитку.

Historical and Legal Development of Anti-Corruption Policy in the Customs Service Bodies of Ukraine

Matselyk Tetiana Oleksandrivna

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Professor of the Department of Financial and Tax Law, State Tax University <https://orcid.org/0000-0003-0354-4663>

Hlukh Maryna Vasylivna

Candidate of Juridical Sciences, Professor, Head of the Department of Financial and Tax Law, Educational and Scientific Institute of Law, State Tax University <https://orcid.org/0000-0002-6107-5415>

Abstract. The article provides a comprehensive historical and legal analysis of the formation and development of anti-corruption policy within the customs authorities of Ukraine. The genesis of the regulatory and legal framework for anti-corruption activities in the customs sphere is examined through the prism of the transformation of the public administration system, the development of national anti-corruption legislation, and the implementation of international integrity standards.

The main stages of the formation of anti-corruption policy in the activities of Ukrainian customs authorities are identified. It is substantiated that the initial stage (1991–2010) was characterized by the establishment of the legal foundations for the functioning of the customs service of independent Ukraine, the introduction of primary anti-corruption restrictions for civil servants, the fragmented nature of anti-corruption mechanisms, and a high level of discretionary powers vested in customs officials.

It has been established that the institutional and functional stage of anti-corruption policy development (2010–2019) was accompanied by a transition toward a systematic state anti-corruption policy, the establishment of specialized anti-corruption institutions, the normative consolidation of strategic principles of corruption prevention, and the adaptation of national legislation to international standards. Particular attention is paid to the analysis of the legal definition of the concept of “anti-corruption policy,” the development of a risk-oriented approach, the digitalization of customs procedures, and the implementation of electronic declaration mechanisms.

The influence of foreign experience on the formation of modern anti-corruption policy in the customs sphere has been analyzed, particularly regarding the systemic nature of corruption within customs authorities and the necessity of comprehensive structural reforms.

It has been determined that the current stage of anti-corruption policy development in the activities of Ukrainian customs authorities is characterized by a reorientation toward ensuring procedural transparency, automation of customs administration, minimization of discretionary powers, implementation of risk-oriented management approaches, and enhancement of the institutional capacity of the State Customs Service of Ukraine. At the same time, the persistence of systemic problems related to excessive discretion, insufficient automation of procedures, кадров instability, and a significant level of corruption risks within the customs sphere has been established.

It is concluded that the effectiveness of modern anti-corruption policy in the activities of customs authorities directly depends on the comprehensiveness of institutional reforms, the level of digitalization of customs procedures, the maintenance of personnel integrity, and the implementation of good governance mechanisms in accordance with international standards.

Keywords: genesis, anti-corruption policy, customs authorities, customs service, public administration, discretionary powers, digitalization, integrity, anti-corruption institutions, stages of historical and legal development.

Вступ

Постановка проблеми. Формування ефективної антикорупційної політики в органах публічної влади є одним із ключових напрямів трансформації української державності в умовах європейської інтеграції, інституційного та функціонального оновлення системи публічного адміністрування. Особливе значення у цьому контексті має діяльність митних органів, які, з одного боку, виконують фіскальну та безпекову функції держави оскільки «податки, що стягуються через митні служби... становлять... до 30 відсотків» [1,с.11], а з іншого — перебувають у зоні підвищених корупційних ризиків, зумовлених значним обсягом дискреційних повноважень, інтенсивністю взаємодії з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та транскордонним характером відповідних правовідносин.

Гене́за антикорупційної політики в органах митної служби України відображає загальні закономірності розвитку публічного адміністрування, що проявляються у переході від фрагментарних заходів протидії корупції до комплексної, інституційно забезпеченої системи запобігання корупційним проявам, заснованої на принципах доброчесності, прозорості, підзвітності та ризик-орієнтованому підході. У цьому процесі важливу роль відіграють як національні нормативно-правові акти (зокрема антикорупційне законодавство та митне законодавство), так і міжнародні стандарти, зокрема Декларація Аруша Ради митного співробітництва щодо належного управління та боротьби з корупцією на митниці [2] положення міжнародних антикорупційних конвенцій та інструменти «м'якого права».

Водночас сучасний етап розвитку антикорупційної політики у митній сфері характеризується необхідністю її осмислення крізь призму системного методологічного підходу, що дозволяє розглядати антикорупційний механізм у митній сфері не як ізольовані інструменти, а як взаємопов'язану систему заходів, ефективність якої визначається якістю взаємодії її елементів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика антикорупційної політики в Україні загалом отримала значне висвітлення у працях вітчизняних науковців у галузі адміністративного та митного права, публічного управління та антикорупційної діяльності. Зокрема, дослідженню загальнотеоретичних засад запобігання корупції присвячені роботи таких учених, як О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, І.Л. Бородін, О. Ю. Бусол, В. М. Гаращук, Т.О. Коломоець, В. К. Колпаков, Д.В. Приймаченко, В. Я. Тацій та ін.

Окремі аспекти інституційного забезпечення антикорупційної політики, функціонування спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції, а також впровадження антикорупційних механізмів у системі публічної служби розкрито у працях Н. О. Армаш, О. О. Костенка, І. Б. Коліушка та інших дослідників.

Разом із тим питання формування та еволюції антикорупційної політики саме в органах митної служби України залишаються недостатньо дослідженими. Наявні наукові розвідки здебільшого фокусуються на окремих аспектах діяльності митних органів (контрольних, правоохоронних, фіскальних), тоді як комплексний аналіз генези антикорупційної політики у цій сфері, з урахуванням її інституційної, нормативної та

функціональної трансформації, а також впливу міжнародних стандартів і сучасних управлінських підходів, потребує подальшого розвитку.

Метою статті є комплексний історико-правовий аналіз становлення і розвитку антикорупційної політики в органах митної служби України, з'ясування основних етапів її еволюції, особливостей нормативного та інституційного забезпечення, а також дослідження впливу міжнародних стандартів і сучасних управлінських підходів на формування механізмів запобігання корупції у митній сфері.

Результати

Перший етап генези формування базових антикорупційних механізмів в митній сфері (1991-2010р.р.) характеризується формуванням нормативних засад митної служби незалежної України, становлення правового регулювання митної справи, а також запровадження перших антикорупційних обмежень для державних службовців.

Одним із перших законодавчих актів, що започаткував митну систему незалежної України був Закон України «Про митну справу в Україні» № 1262-XII від 25.06.1991, який визначив правові основи організації митної справи в Україні, орієнтованої на формування спільного ринкового простору і митних союзів з іншими державами та систему митних органів [3]. Наступним нормативно-правовим актом став Митний кодекс України 1991 року затверджений Законом України від 12.12.1991 № 1970-XII який визначав перші антикорупційні обмеження: «Не можуть бути прийняті на службу в митні органи особи, які були засуджені за вчинення злочину. Суміщення служби в митних органах з роботою на підприємствах, а також з будь-яким підприємництвом не допускається, за винятком наукової або педагогічної діяльності.»[4] Разом з тим цей кодифікований акт закріплював високий рівень дискреційних повноважень посадових осіб митних органів та передбачав досить громіздкі митні процедури.

Офіційним початком боротьби з корупцією в Україні, як вірно зазначає професор І.Л. Бородін можна вважати Розпорядження Президента України від 28 вересня 1992 року «Про додаткові заходи щодо посилення боротьби із злочинністю та зміцнення правопорядку в Україні». В цьому документі органам та посадовим особам виконавчої влади всіх рівнів було дано розпорядження розглянути матеріали про фінансові порушення, зловживання в сфері економіки, які виникли у зв'язку із приватизацією, зміною форм власності, ліцензуванням, відреагувати на кожне порушення у відповідності із законом, та усунути недоліки по боротьбі із корупцією.[5,с.50]

Прийнятий в 1993 році закон України «Про державну службу» [6] визначив обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу, в тому числі і антикорупційного характеру, а саме обмеження щодо безпосереднього підпорядкування або підлеглості осіб, які є близькими родичами чи свояками. А також щодо фінансового контролю – подання за місцем майбутньої служби відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру, в тому числі і за кордоном, щодо себе і членів своєї сім'ї. Та обмеження пов'язані з проходженням державної служби, щодо зайняття підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, де працює державний службовець, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики). Обмеження щодо прийняття подарунків чи послуг від фізичних або юридичних осіб у зв'язку із службовою діяльністю тощо.

Першим спеціальним антикорупційним нормативно-правовим актом, який заклав організаційно-правові засади запобігання корупції та визначив окремі елементи механізму виявлення та припинення її проявів, усунення наслідків корупційних діянь став у 1995 році Закон України «Про боротьбу з корупцією»[7]. Він діяв понад десять років і відіграв ключову роль у формуванні антикорупційного законодавства.

Разом з тим, як підмічає І.Л. Бородін вище зазначений нормативний акт не містив визначення корупції як правопорушення [5,с.51].

Таким чином характеризуючи перший етап генези антикорупційної політики в митній сфері варто констатувати нормативне окреслення окремих превентивних елементів антикорупційної політики взагалі та в митній сфері зокрема, слабкістю механізмів фінансового контролю, високим рівнем дискреційних повноважень посадових осіб митних органів, досить громіздкими митними процедурами, та відсутністю переважної деталізації та цілісності у підході до її формування та реалізації.

Отже, початковий період розвитку митної служби характеризувався інституційною нестабільністю та, що створювало передумови для поширення корупційних практик початковий етап характеризувався фрагментарністю антикорупційних механізмів, домінуванням карального підходу та високим рівнем дискреційних повноважень митних органів.

Наступний інституційно-функціональний етап розвитку антикорупційної політики в органах митної служби України (2010-2019 рр.) характеризується поступовим переходом від фрагментарних та переважно декларативних антикорупційних механізмів до формування системної державної політики у сфері запобігання та протидії корупції, що супроводжувалося інституціоналізацією спеціалізованих органів, нормативним закріпленням стратегічних засад антикорупційної діяльності та адаптацією національного законодавства до міжнародних стандартів.

Аналіз нормативно-правових та інституційних засад формування антикорупційної політики у діяльності митних органів України обумовлює необхідність з'ясування змісту, сутності та еволюції нормативного закріплення поняття «антикорупційна політика».

Одним із перших концептуальних документів державного рівня, у якому було акцентовано увагу на необхідності формування єдиної державної антикорупційної політики, став Указ Президента України «Про Концепцію подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності”» від 11 вересня 2006 р. № 742/2006.[8] У зазначеному акті наголошувалося, що виявлення корупційних проявів правоохоронними органами ускладнюється, зокрема, відсутністю спеціалізованого органу, до компетенції якого належало б формування єдиної антикорупційної політики на основі аналізу корупційних ризиків. Таким чином, уперше на нормативному рівні було порушено питання необхідності інституційного забезпечення формування та реалізації державної антикорупційної політики.

Крім того, Концепцією було закладено підґрунтя для стратегічного підходу до запобігання корупції, оскільки визначалося, що концептуальні засади державної політики у сфері протидії корупції мають формуватися з урахуванням результатів аналізу ефективності реалізації попередніх антикорупційних заходів. Такий підхід свідчив про поступовий перехід від ситуативного реагування на корупційні прояви до елементів стратегічного планування у сфері антикорупційної діяльності.

Подальшим етапом розвитку нормативних засад антикорупційної політики стало прийняття Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 р. № 1506-VI,[9] положеннями якого вперше було передбачено необхідність існування спеціально уповноваженого органу (особи) з питань антикорупційної політики, відповідального за формування державної антикорупційної політики, реалізацію антикорупційної стратегії та координацію діяльності органів виконавчої влади у відповідній сфері. Попри те, що зазначений Закон мав переважно рамковий характер та згодом утратив чинність, його прийняття стало важливим етапом інституціоналізації антикорупційної діяльності в Україні.

Водночас уперше легальне визначення поняття «антикорупційна політика» було закріплено у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Зasad антикорупційної політики» від 8 грудня 2009 р. № 1688-р, відповідно до якого антикорупційна політика розглядалася як комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції, а також усунення причин її виникнення.[10] Зазначене визначення має важливе теоретико-правове значення, оскільки закріплює системний, комплексний та превентивний характер антикорупційної політики.

Подальший розвиток антикорупційної політики пов'язаний зі схваленням Національної антикорупційної стратегії на 2011–2015 роки [11], якою було визначено пріоритетність виявлення та усунення умов, що сприяють виникненню корупції. Таким чином, антикорупційна політика поступово сформувалась як превентивно-ризик-орієнтована модель.

Важливим етапом інституційного розвитку стало прийняття Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» [12], у якому було критично оцінено наявну систему органів, відповідальних за формування та реалізацію антикорупційної політики. Законодавець констатував, що розподіл відповідних функцій між різними суб'єктами публічної влади не відповідає міжнародним стандартам ані за критеріями спеціалізації, ані за критеріями незалежності. Крім того, було вказано на відсутність належного механізму постійного моніторингу корупційних ризиків та формування суспільного несприйняття корупції.

У зв'язку з цим одним із ключових завдань державної антикорупційної політики визначалося створення спеціалізованого органу, відповідального за формування та реалізацію антикорупційної політики. Саме у цей період розпочався процес формування сучасної системи антикорупційних інституцій України, який тривав упродовж 2014–2019 років та супроводжувався створенням спеціалізованих органів, упровадженням електронного декларування, механізмів фінансового контролю та інших інструментів забезпечення доброчесності.

Одночасно з інституційними змінами відбувалося поступове реформування митної сфери, спрямоване на мінімізацію корупційних ризиків шляхом цифровізації процедур, автоматизації митного контролю та звуження дискреційних повноважень посадових осіб митних органів. У цьому аспекті особливого значення набуває дослідження зарубіжного досвіду, оскільки митні органи України функціонують як складова світової митної системи та перебувають під впливом міжнародних стандартів, сформованих Всесвітньою митною організацією, ОЕСД та Європейським Союзом.

Аналізуючи типові корупційні практики у митній сфері, Девід Віддовсон виокремлює декілька базових форм корупції: дрібну («petty corruption»), що проявляється у неформальних платежах за прискорення процедур; великомасштабну («grand corruption»), пов'язану з маніпуляціями митною вартістю та змовою з бізнесом; а також адміністративну («administrative corruption»), обумовлену зловживанням дискреційними повноваженнями та вибіркоvim застосуванням правових норм. [13,с.34-36] Учений обґрунтовує висновок про системний характер корупції у митній сфері, яка виникає внаслідок поєднання інституційних, економічних і поведінкових факторів.

На думку дослідника, традиційні антикорупційні заходи не можуть бути ефективними без проведення комплексних структурних реформ митної системи. У зв'язку з цим найбільш дієвими напрямками антикорупційної політики визначаються спрощення митних процедур, цифровізація митного адміністрування, впровадження електронного декларування, автоматизованих систем контролю та мінімізація дискреційних повноважень посадових осіб.[13,с.37-38]

Аналогічний підхід простежується і в дослідженні Ірен Орс, яка у праці «Fighting Corruption in Customs Administration: What Can We Learn from Recent Experiences?» наголошує на необхідності реалізації «масштабних програм реформ» [1,с.24] у митній сфері, спрямованих на реорганізацію інституційного середовища, підвищення прозорості діяльності митних органів та мінімізацію безпосереднього контакту між посадовими особами митниці та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Подальший етап розвитку антикорупційної політики в Україні та, зокрема, у сфері діяльності митних органів пов'язаний із прийняттям Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» [14], який засвідчив перехід до нового етапу стратегічного осмислення проблем ефективності функціонування національної антикорупційної системи. На відміну від попередніх етапів, акцент було зроблено не лише на інституційному забезпеченні антикорупційної діяльності, а й на оцінці реальної результативності функціонування вже створених антикорупційних механізмів та інституцій.

У зазначеному Законі констатовано, що, незважаючи на досягнутий у попередні роки прогрес у сфері запобігання корупції, темпи відповідних реформ залишаються недостатніми та не відповідають суспільному запиту на ефективне подолання корупції. Особливого значення набуває посилення на висновок Європейської комісії щодо заявок на членство в Європейському Союзі, поданих Україною, Грузією та Республікою Молдова від 17 червня 2022 року, у якому зазначалося, що Україна досягла суттєвого прогресу у забезпеченні верховенства права, однак подальша боротьба з корупцією продовжує залишатися однією з ключових вимог суспільства та важливою передумовою європейської інтеграції держави. [14]

Таким чином, антикорупційна політика починає розглядатися не лише як елемент внутрішньої державної політики, а й як складова євроінтеграційного процесу та критерій інституційної спроможності держави в контексті наближення до стандартів Європейського Союзу.

Законом також було внесено зміни до Закону України «Про запобігання корупції» у частині нормативного врегулювання питань Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми з її реалізації. Необхідність відповідних законодавчих змін обумовлювалася тим, що після завершення строку дії Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки нову стратегію тривалий час не було ухвалено, що призвело до фрагментарності, неузгодженості та зниження ефективності антикорупційної діяльності органів публічної влади. [14]

У цьому контексті законодавець фактично визнав, що відсутність довгострокового стратегічного планування у сфері запобігання корупції негативно впливає на узгодженість діяльності антикорупційних інституцій, а також ускладнює формування єдиної державної політики у відповідній сфері.

Особливу увагу у Законі України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» приділено визначенню найбільш корупційно ризикових сфер публічного адміністрування. Зокрема, за результатами оцінок представників бізнес-середовища податкова та митна сфери були визначені серед найбільш пріоритетних напрямів антикорупційної діяльності.

Такий підхід свідчить про усвідомлення державою системного характеру корупційних ризиків у сфері митного адміністрування та їх безпосереднього впливу на інвестиційний клімат, функціонування зовнішньоекономічної діяльності та економічну безпеку держави.

Серед ключових проблем функціонування митних органів у межах реалізації антикорупційної політики було визначено: недостатній рівень прозорості та ефективності діяльності митних органів; надмірний обсяг дискреційних повноважень посадових осіб митниці; непрозорість процедур класифікації товарів, визначення митної

вартості та призначення перевірок; недосконалість процедур адміністративного оскарження рішень і дій посадових осіб митних органів; надмірне втручання правоохоронних органів у діяльність митниці; зловживання механізмами ініціювання переогляду товарів.

Фактично законодавець визнав, що ключовими детермінантами корупції у митній сфері залишаються високий рівень дискреції, недостатня процедурна визначеність адміністративних процедур та значний рівень міжособистісної контактності у процесі митного оформлення.

У розвиток зазначених положень у діяльності Державної митної служби України було посилено увагу до механізмів управління корупційними ризиками, внутрішнього контролю та оцінювання ефективності антикорупційних заходів. Зокрема, правовою основою для формування відповідних механізмів стали положення статті 19 Закону України «Про запобігання корупції», Положення про Державну митну службу України, а також підзаконні нормативні акти Національного агентства з питань запобігання корупції щодо порядку підготовки та погодження антикорупційних програм.

У межах реалізації Антикорупційної програми Державної митної служби України[15] особлива увага приділялася забезпеченню повноти оцінювання корупційних ризиків у діяльності митних органів, що свідчить про поступове впровадження ризик-орієнтованого підходу як одного з базових елементів сучасної антикорупційної політики.

Водночас сучасний стан розвитку антикорупційної політики у митній сфері свідчить про збереження низки системних проблем. Попри те, що Закон України «Про запобігання корупції» встановлює обов'язок Національного агентства з питань запобігання корупції своєчасно розробляти проекти нових антикорупційних стратегій, станом на 2026 рік триває процес розроблення проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2026–2030 роки», який було підготовлено НАЗК та направлено до Кабінету Міністрів України 2 квітня 2026 року.[16]

У проекті нового стратегічного документа знову акцентується увага на системних проблемах функціонування митної сфери, серед яких: відсутність процедурної нейтральності та належного контролю дискреційних повноважень у процесі митного оформлення; недостатній рівень автоматизації митних процедур, що зумовлює збереження високого рівня контактності та дискреції; кадрова нестабільність і відсутність управлінської наступності в системі Держмитслужби; низька інституційна спроможність митних органів самостійно протидіяти складним формам контрабанди та митних правопорушень.[16]

Висновки

Наведені положення свідчать про те, що, незважаючи на суттєвий розвиток нормативно-правового та інституційного забезпечення антикорупційної політики, митна сфера продовжує залишатися одним із найбільш корупційно вразливих секторів публічного адміністрування. Відповідно сучасна антикорупційна політика у діяльності митних органів дедалі більше орієнтується на впровадження комплексних механізмів цифровізації, автоматизації адміністративних процедур, мінімізації дискреційних повноважень, підвищення прозорості управлінських процесів та забезпечення кадрової стабільності як ключових передумов формування ефективної системи доброчесності у митній сфері.

Список використаних джерел:

1. Irène Hors Hors I. Fighting Corruption in Customs Administration: What Can We Learn from Recent Experiences? OECD Development Centre Working Paper No. 175. Paris : OECD Publishing, 2001. 52 p.

2. Декларація Аруша Ради митного співробітництва щодо належного управління та боротьби з корупцією на митниці : прийнята в м. Аруша (Танзанія) 7 лип. 1993 р. (81-а/82-а сесія Ради), оновлена у черв. 2003 р. (101-а/102-а сесія Ради) // World Customs Organization Всесвітня митна організація. URL: https://www.wcoomd.org/~media/WCO/Public/RU/PDF/Topics/Integrity/Instruments%20and%20Tools/Revised%20Arusha%20Declaration_rus.ashx (дата звернення: 07.05.2026).
3. Про митну справу в Україні : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1262-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 44. Ст. 575. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-12> (дата звернення: 07.05.2026).
4. Митний кодекс України 1991 року : Закон України від 12 груд. 1991 р. № 1970-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 16. Ст. 203. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1970-12> (дата звернення: 07.05.2026).
5. І. Л. Бородін Administrative responsibility for corruption // Scientific Works of Kyiv Aviation Institute. Series Law Journal «Air and Space Law». 2013. № 1(26). P. 50–55. DOI: 10.18372/2307-9061.26.4798.
6. Про державну службу : Закон України від 16 груд. 1993 р. № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 52. Ст. 490. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12> (дата звернення: 07.05.2026).
7. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 5 жовт. 1995 р. № 356/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 34. Ст. 266. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.05.2026).
8. Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» : Указ Президента України від 11 верес. 2006 р. № 742/2006. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742/2006> (дата звернення: 23.04.2026).
9. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України від 11 черв. 2009 р. № 1506-VI // Відомості Верховної Ради України. 2009. № 45. Ст. 691. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1506-17> (дата звернення: 23.04.2026).
10. Про схвалення Зasad антикорупційної політики : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 груд. 2009 р. № 1688-р. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1688-2009-%D1%80> (дата звернення: 23.04.2026).
11. Національна антикорупційна стратегія на 2011–2015 роки : схвалена Указом Президента України від 21 жовт. 2011 р. № 1001/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011> (дата звернення: 07.05.2026).
12. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 46. Ст. 2047. Втратив чинність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18> (дата звернення: 07.05.2026).
13. David Widdowson Widdowson D. Bordering on Corruption: An Analysis of Corrupt Customs Practices That Impact the Trading Community // World Customs Journal. 2013. Vol. 7, No. 2. P. 33–46.
14. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20 черв. 2022 р. № 2322-IX // Голос України. 2022. № 126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20> (дата звернення: 07.05.2026).
15. Про внесення змін до наказу Держмитслужби від 09.12.2020 № 560 : наказ Державної митної служби України від 28 серп. 2021 р. № 652. URL: <https://customs.gov.ua/nakazi> (дата звернення: 07.05.2026).

16. Проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2026–2030 роки» // National Agency on Corruption Prevention Національне агентство з питань запобігання корупції. 2026. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/antycoruptsiyna-polityka/antycoruptsiyna-strategiya-na-2026-2030-roky/> (дата звернення: 07.05.2026).

References

1. Hors I. Fighting Corruption in Customs Administration: What Can We Learn from Recent Experiences? OECD Development Centre Working Paper No. 175. Paris : OECD Publishing, 2001. 52 p.
2. Deklaratsiia Arusha Rady mytnoho spivrobitnytstva shchodo nalezhnoho upravlinnia ta borotby z koruptsiieiu na mytynysi : pryiniata v m. Arusha (Tanzaniia) 7 lyp. 1993 r. (81-a/82-a sesiia Rady), onovlena u cherv. 2003 r. (101-a/102-a sesiia Rady) // World Customs Organization / Vsesvitnia mytna orhanizatsiia. URL: https://www.wcoomd.org/~media/WCO/Public/RU/PDF/Topics/Integrity/Instruments%20and%20Tools/Revised%20Arusha%20Declaration_rus.ashx (data zvernennia: 07.05.2026).
3. Pro mytnu spravu v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 25 cherv. 1991 r. № 1262-XII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1991. № 44. St. 575. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-12> (data zvernennia: 07.05.2026).
4. Mytnyi kodeks Ukrainy 1991 roku : Zakon Ukrainy vid 12 hrud. 1991 r. № 1970-XII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. № 16. St. 203. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1970-12> (data zvernennia: 07.05.2026).
5. Borodin I. L. Administrative responsibility for corruption // Scientific Works of Kyiv Aviation Institute. Series Law Journal «Air and Space Law». 2013. № 1(26). P. 50–55. DOI: 10.18372/2307-9061.26.4798.
6. Pro derzhavnu sluzhbu : Zakon Ukrainy vid 16 hrud. 1993 r. № 3723-XII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1993. № 52. St. 490. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12> (data zvernennia: 07.05.2026).
7. Pro borotbu z koruptsiieiu : Zakon Ukrainy vid 5 zhovt. 1995 r. № 356/95-VR // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1995. № 34. St. 266. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 07.05.2026).
8. Pro Kontseptsiuu podolannia koruptsii v Ukraini «Na shliakhu do dobrochesnosti» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11 veres. 2006 r. № 742/2006. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742/2006> (data zvernennia: 23.04.2026).
9. Pro zasady zapobihannia ta protydii koruptsii : Zakon Ukrainy vid 11 cherv. 2009 r. № 1506-VI // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2009. № 45. St. 691. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1506-17> (data zvernennia: 23.04.2026).
10. Pro skhvalennia Zasad antycoruptsiinoi polityky : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 hrud. 2009 r. № 1688-r. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1688-2009-%D1%80> (data zvernennia: 23.04.2026).
11. Natsionalna antycoruptsiina stratehiia na 2011–2015 roky : skhvalena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 21 zhovt. 2011 r. № 1001/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011> (data zvernennia: 07.05.2026).
12. Pro zasady derzhavnoi antycoruptsiinoi polityky v Ukraini (Antycoruptsiina stratehiia) na 2014–2017 roky : Zakon Ukrainy vid 14 zhovt. 2014 r. № 1699-VII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2014. № 46. St. 2047. Vtratyv chynnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18> (data zvernennia: 07.05.2026).

13. Widdowson D. Bordering on Corruption: An Analysis of Corrupt Customs Practices That Impact the Trading Community // World Customs Journal. 2013. Vol. 7, No. 2. P. 33–46.
14. Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky na 2021–2025 roky : Zakon Ukrainy vid 20 cherv. 2022 r. № 2322-IX // Holos Ukrainy. 2022. № 126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20> (data zvernennia: 07.05.2026).
15. Pro vnesennia zmin do nakazu Derzhmytshlyzhyby vid 09.12.2020 № 560 : nakaz Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy vid 28 serp. 2021 r. № 652. URL: <https://customs.gov.ua/nakazi> (data zvernennia: 07.05.2026).
16. Proiekt Zakonu Ukrainy «Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky na 2026–2030 roky» // National Agency on Corruption Prevention / Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii. 2026. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/antikoruptsiyna-polityka/antikoruptsiyna-strategiya-na-2026-2030-roky/> (data zvernennia: 07.05.2026).